

WYDANIE EUROPEJSKIEGO NAKAZU OCHRONY

RYSZARD A. STEFAŃSKI*

DOI: 10.26399/iusnovum.v17.4.2023.29/r.a.stefanski

STRESZCZENIE

Artykuł ma charakter naukowo-badawczy, a jego przedmiotem jest wydanie europejskiego nakazu ochrony przez polski sąd lub polskiego prokuratora, obejmującego wykonanie przez właściwy sąd lub inny organ państwa członkowskiego Unii Europejskiej środka zapobiegawczego, karnego i probacyjnego w zakresie powstrzymywania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami lub zbliżania się do określonych osób. Pominięta została regulacja wykonania takiego nakazu przez właściwy organ państwa członkowskiego. Celem głównych tez badawczych było wykazanie, że środek ten spełnia istotną rolę, umożliwiając kontynuowanie ochrony pokrzywdzonego w innym państwie członkowskim. Wyniki badania mają oryginalny charakter. Mają one przede wszystkim zasięg krajowy, ale mogą być przydatne również w innych państwach ze względu na to, że dotyczą instrumentu unijnego. Analizie zostały poddane: istota europejskiego nakazu ochrony, przesłanki jego wydania, w tym orzeczenie środka ochrony pokrzywdzonego, niezbędność wydania europejskiego nakazu dla ochrony praw pokrzywdzonego, wniosek pokrzywdzonego, postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony, w szczególności organy uprawnione do jego wydania, forma orzeczenia, forum jego wydania, tryb wydania, zaskarżalność, przekazanie europejskiego nakazu oraz obowiązki informacyjne. Opracowanie ma istotne znaczenie dla nauki, gdyż zawiera pogłębioną analizę dogmatyczną i duży ładunek myśli teoretycznej, a także dla praktyki, wskazuje bowiem kierunki interpretacji przesłanek stosowania tego środka oraz postępowania w przedmiocie jego wydania.

Słowa kluczowe: europejski nakaz ochrony, dyrektywa, prokurator, sąd, środek ochrony, środek karny, środek zapobiegawczy, Unia Europejska

* prof. dr hab., Kierownik Katedry Prawa Karnego, Wydział Prawa i Administracji, Uczelnia Łazarskiego (Polska), e-mail: ryszard.stefanski@lazarski.pl, ORCID: 0000-0003-0995-9499

THE ISSUANCE OF THE EUROPEAN PROTECTION ORDER

ABSTRACT

The article is of scientific nature and undertakes research into the procedure of issuance of the European protection order by a Polish court or a public prosecutor, resulting in the execution of a protective, penal or probation measure by a competent judicial or equivalent authority in a Member State of the European Union, which requires refraining from staying in certain environments or places, and contacting or approaching certain people. The regulation concerning the execution of such an order by the competent authority of a Member State has been omitted herein. The aim of the main research theses is to show that this measure plays an important role as makes it possible to continue the protection of the aggrieved in another Member State. The research findings are original in character. They have primarily national range but can also be useful in other countries due to the fact that they relate to the EU instrument. The article analyses the essence of the European protection order, the requirements for its issuance, including the ruling on the measure of protection of the aggrieved, the necessity of the issuance of the European protection order to protect the rights of the aggrieved, the motion of the aggrieved, the European protection order issuance proceeding, in particular the authorities authorised to issue it, the form of the ruling, the forum for its issuance, the issuance mode, entitlement to appeal, the transmission of the European protection order, and information obligations. The paper is important for science because it contains an in-depth dogmatic analysis and a large load of theoretical thought, as well as for practice, as it indicates the direction of interpretation of the requirements for the application of this measure and the issuance procedure.

Keywords: European protection order, Directive, prosecutor, court, protective measure, penal measure, preventive measure, European Union

WPROWADZENIE

Europejski nakaz ochrony został wprowadzony do polskiego ustawodawstwa karnoprosesowego Ustawą z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka¹, która została wdrożona m.in. dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony². Ze względu na to, że – zgodnie z art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej³ – „Dyrektywa wiąże każde państwo członkowskie, do którego jest kierowana, w odniesieniu do rezultatu, który ma być osiągnięty, pozostawia jednak organom krajowym swobodę wyboru formy i środków”, konieczna była jej transpozycja do polskiego porządku prawnego.

Implementacja tej dyrektywy nastąpiła przez dodanie do Kodeksu postępowania karnego rozdziału 66j: „Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony” (art. 611w–611wc) i rozdziału 66k: „Wystąpienie państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony” (art. 611wd–611wj). W ten sposób są uregulowane

¹ Dz.U. z 2015 r., poz. 21.

² Dz. Urz. UE L 338 z 21.12.2011 r., s. 2, dalej jako dyrektywa 2011/99/UE.

³ Dz. Urz. UE serii C z 2010 r., nr 83.

dwie procedury: pierwsza, obejmująca wystąpienie przez polski sąd lub polskiego prokuratora o wykonanie orzeczonego środka ochrony pokrzywdzonego (rozdz. 66j k.p.k.), druga, dotycząca wykonania takiego środka wydanego przez inne państwo członkowskie Unii Europejskiej (rozdz. 66j).

W literaturze słusznie zauważa się, że błędne jest wstępne założenie transpozycji, gdyż przyjęto, że procedurę europejskiego nakazu ochrony inicjuje w każdym przypadku wystąpienie o jego wykonanie, a według dyrektywy rozpoczyna ją uznanie europejskiego nakazu ochrony, wykonanie zaś stanowi końcowy etap tej procedury⁴. Kwestia ta nie ma jednak istotnego znaczenia dla funkcjonowania tej instytucji.

ISTOTA EUROPEJSKIEGO NAKAZU OCHRONY

Europejski nakaz ochrony – zgodnie z art. 2 pkt 1 dyrektywy 2011/99/UE – oznacza „decyzję o środku ochrony, którą wydał organ sądowy lub równoważny organ w państwie członkowskim i na podstawie której organ sądowy lub równoważny organ w innym państwie członkowskim stosuje środek lub wszelkie środki zgodnie z własnym prawem krajowym, by dalej chronić osobę podlegającą ochronie”.

Środkiem ochrony jest zaś decyzja w sprawach karnych, którą wydano w państwie wydającym zgodnie z jego prawem i procedurami krajowymi i która na osobę stwarzającą zagrożenie nakłada w celu ochrony osoby podlegającej ochronie przed czynem zabronionym mogącym zagrozić jej życiu, nietykalności fizycznej lub psychicznej, godności, wolności osobistej lub nietykalności seksualnej co najmniej jeden z następujących zakazów lub ograniczeń: a) zakaz przebywania w określonych miejscach, miejscowościach lub na określonych obszarach, gdzie mieszka lub które odwiedza osoba podlegająca ochronie; b) zakaz lub ograniczenie wszelkich form kontaktu z osobą podlegającą ochronie, w tym kontaktów telefonicznych, elektronicznych, korespondencyjnych, faksowych czy innych; c) zakaz lub ograniczenie możliwości zbliżania się na odległość mniejszą, niż to określono, do osoby podlegającej ochronie (art. 2 pkt 2 w zw. z art. 5 dyrektywy 2011/99/UE).

Jego istotą jest zapewnienie ochrony pokrzywdzonemu, niezależnie od tego, w którym z państw unijnych przebywa. Wydanie europejskiego nakazu ochrony powoduje, że pokrzywdzony podlega ochronie na obszarze całej Unii Europejskiej, a nie tylko na terytorium tego państwa członkowskiego, w którym orzeczono określony środek ochrony⁵.

Celem europejskiego nakazu ochrony, co wynika z art. 1 dyrektywy 2011/99/UE, jest zapewnienie ochrony osobie przed czynem zabronionym innej osoby mogącym zagrozić jej życiu, nietykalności fizycznej lub psychicznej, godności, wolności osobistej lub nietykalności seksualnej w innym państwie członkowskim niż to, w którym organ sądowy lub równoważny sądowi zastosował środki takiej ochrony. Chodzi

⁴ E. Bieńkowska, *Ochrona ofiar przestępstw w sytuacjach transgranicznych – regulacje polskie na tle wymogów prawa unijnego*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 5, s. 11.

⁵ E. Bieńkowska, *Europejski nakaz ochrony – istota i znaczenie*, „Zeszyty Prawnicze” 2012, nr 4, s. 160.

o zapewnienie ochrony pokrzywdzonym przestępstwem w wymiarze transgranicznym⁶. Umożliwia on kontynuowanie ochrony pokrzywdzonych w innym państwie członkowskim niż to, które jest państwem miejsca ich zamieszkania i jednocześnie państwem przyznania środka ochrony⁷. Jest to instrument zapewniający ochronę pokrzywdzonym niezależnie od tego, w którym z państw unijnych one przebywają; podlegają ochronie na obszarze całej Unii Europejskiej, a nie tylko na terytorium tego państwa członkowskiego, które wydało określony środek ochrony⁸. Wykonanie bowiem w innym państwie członkowskim UE orzeczonego przez polski sąd lub polskiego prokuratora środka zapobiegawczego, środka karnego lub środka probacyjnego, polegającego na powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub kontaktowania się z określonymi osobami lub zbliżania się do określonych osób (art. 611w § 1 k.p.k.). Chodzi także o to, by uzasadnione korzystanie przez obywateli Unii Europejskiej z prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich, zgodnie z art. 21 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, nie prowadziło do utraty przez nich ochrony udzielonej w ramach postępowania karnego.

PRZESŁANKI WYDANIA EUROPEJSKIEGO NAKAZU OCHRONY

Wydanie europejskiego nakazu ochrony uzależnione jest od spełnienia przesłanek w postaci: 1) orzeczenia środka ochrony pokrzywdzonego; 2) przebywania pokrzywdzonego winnym państwie unijnym; 3) niezbędności wydania europejskiego nakazu ochrony dla ochrony praw pokrzywdzonego; 4) wniosku pokrzywdzonego. Pierwsze trzy przesłanki mają charakter merytoryczny, a ostatnia – formalny. Ta ostatnia jest o tyle istotna, gdyż inicjuje postępowanie w przedmiocie wydanie europejskiego nakazu ochrony.

Wykonaniu w innym państwie członkowskim UE podlega europejski nakaz ochrony, a nie orzeczenie zawierające środek ochrony, polegający na powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub kontaktowania się z określonymi osobami, lub zbliżania się do określonych osób⁹.

1. ORZECZENIE ŚRODKA OCHRONY POKRZYWDZONEGO

Warunkiem podstawowym wydania europejskiego nakazu ochrony jest istnienie orzeczenia, w którym zastosowano wobec oskarżonego co najmniej jeden ze środków ochrony pokrzywdzonego. W myśl art. 5 dyrektywy 2011/99/UE europejski

⁶ J. Barcik, *Europejski nakaz ochrony z perspektywy adwokata*, „Palestra” 2016, nr 5, s. 6.

⁷ E. Bieńkowska, *Regulacje ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka na tle wymogów dyrektywy 2012/29/UE ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw*, w: *Nowe środki ochrony i pomocy dla ofiar*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2016, s. 32.

⁸ E. Bieńkowska, *Europejski nakaz ochrony...*, op. cit., s. 160.

⁹ A. Sakowicz, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, s. 1953.

nakaz ochrony można wydać tylko wtedy, gdy w państwie wydającym został uprzednio zastosowany środek ochrony, który nakłada na osobę stwarzającą zagrożenie co najmniej jeden z poniższych zakazów lub ograniczeń: a) zakaz przebywania w określonych miejscach, miejscowościach lub na określonych obszarach, gdzie mieszka; b) zakaz lub ograniczenie wszelkich form kontaktu z osobą podlegającą ochronie, w tym kontaktów telefonicznych, elektronicznych, korespondencyjnych, faksowych czy innych; c) zakaz lub ograniczenie możliwości zbliżania się na odległość mniejszą, niż to określono, do osoby podlegającej ochronie. Chodzi o środki, których szczególnym celem jest ochrona danej osoby przed czynem zabronionym innej osoby, mogącym w jakikolwiek sposób zagrozić jej życiu lub nietykalności fizycznej, psychicznej czy seksualnej, np. poprzez uniemożliwienie wszelkich form molestowania, czy jej godności lub wolności osobistej, m.in. poprzez uniemożliwienie uprowadzenia, nękania i innych form przymusu pośredniego, oraz które mają na celu zapobieganie nowym czynom zabronionym lub ograniczenie skutków wcześniejszych czynów zabronionych. Te prawa osobiste przysługujące osobie podlegającej ochronie stanowią podstawowe wartości uznawane i upowszechniane we wszystkich państwach członkowskich (pkt 9 preambuły dyrektywy 2011/99/UE).

Środki te w art. 611w § 1 k.p.k. zostały określone za pomocą dwóch parametrów: 1) przez wskazanie rodzaju środka, tj. środka zapobiegawczego, karnego i probacyjnego. Pierwsze dwa zostały tak nazwane wprost w tym przepisie, a trzeci został określony jako obowiązek związany z poddaniem sprawcy próbie; 2) treści tych środków w postaci zakazów lub obowiązków. W przepisie tym, po wymienieniu środka probacyjnego, jest zamieszczony zwrot „polegającego na powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub kontaktowania się z określonymi osobami, lub zbliżania się do określonych osób”. W tym kontekście nasuwa się wątpliwość, czy zwrot ten określa tylko treść środka probacyjnego, czy także odnosi się do pozostałych środków, tj. środka zapobiegawczego i środka karnego. Połączenie wymienionych w art. 611w § 1 k.p.k. środków funktorem zdaniowym „lub”, oznaczającym alternatywę zwykłą¹⁰, oraz *ratio legis* tego przepisu pozwalają wyprowadzić wniosek, że każdy z tych środków musi zawierać chociażby jednej z tych obowiązków. Za tym przemawia też postawiony przecinek przed tym zwrotem.

Ustalenie, jakie środki mogą być przedmiotem europejskiego nakazu ochrony, wymaga przeanalizowania treści konkretnego środka w celu stwierdzenia, czy zawiera obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach bądź kontaktowania się z określonymi osobami albo zbliżania się do określonych osób. Opierając się na tym kryterium, za środki, które mogą być objęte europejskim nakazem ochrony, można zaliczyć:

1) Środki zapobiegawcze:

- a) dozór policji, o ile organ procesowy zawarł w postanowieniu o jego zastosowaniu zakaz kontaktowania się z pokrzywdzonym lub z innymi osobami, zakaz zbliżania się do określonych osób na wskazaną odległość lub zakazie przebywania w określonych miejscach (art. 275 § 2 k.p.k.);

¹⁰ W. Wolter, M. Lipczyńska, *Elementy logiki. Wykład dla prawników*, Warszawa–Wrocław 1973, s. 82.

- b) stosowany wobec oskarżonego o przestępstwo popełnione w stosunku do członka personelu medycznego lub osoby przybranej personelowi medycznemu do pomocy w związku z wykonywaniem tych czynności środków zapobiegawczych, polegający m.in. na zakazie zbliżania się do pokrzywdzonego na wskazaną odległość lub zakazie kontaktów z nim (art. 276a § 1 k.p.k.).
- 2) Środki karne:
- zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami lub zbliżania się do określonych osób (art. 41a § 1–3 k.k.).
- 3) Obowiązki probacyjne orzekane w związku z:
- a) warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności polegające na:
- powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach (art. 72 § 1 pkt 7 k.k.),
 - powstrzymaniu się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób albo zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób na odległość mniejszą niż określona przez sąd (art. 72 § 1 pkt 7a w zw. z § 1a k.k.);
 - określonym przez sąd sposobie kontaktu skazanego z pokrzywdzonym w związku nakazem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 72 § 1 pkt 7b w zw. z § 1b k.k.);
- b) warunkowym umorzeniu postępowania:
- powstrzymaniu się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób na odległość mniejszą niż określona przez sąd (art. 67 § 3 *in fine* k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 7a i § 1a k.k.);
 - określony przez sąd sposób kontaktu skazanego z pokrzywdzonym w związku nakazem opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym (art. 67 § 3 *in fine* k.k. w zw. z art. 72 § 1 pkt 7b w zw. z § 1b k.k.);
- c) warunkowym przedterminowym zwolnieniem z tych samych obowiązków, jakie nakładane są w razie warunkowego zwieszenia wykonania kary pozbawienia wolności (art. 159 § 1 k.k.w. w zw. z art. 72 § 1 pkt 7, pkt 7a w zw. z § 1a, pkt 7b w zw. z § 1b k.k.).

Możliwość orzeczenia powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach oraz powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób na odległość mniejszą niż określona przez sąd stanowią także treść karty ograniczenia wolności (art. 34 § 3 *in fine* w zw. z art. 72 § 1 pkt 7, pkt 7a w zw. z § 1a k.k.). Nie mogą one być objęte europejskim nakazem ochrony, gdy nie są obowiązkami związanymi z poddaniem sprawcy próbie.

Zakaz przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób można orzec tytułem środka zabezpieczającego wobec sprawcy, który dopuścił się czynu zabronionego w stanie niepoczytalności (art. 99 § 1 w zw. z art. 39 pkt 2b k.k.). Środek ten nie wchodzi w grę, gdyż nie mieści w żadnym ze środków wymienionych w art. 611w

§ 1 k.p.k. W doktrynie pominięcie tych środków zostało ocenione negatywnie. Podkreśla się, że ma ono charakter dyskryminacyjny i godzi w konstytucyjną zasadę równości wobec prawa oraz w ten sposób ustawodawca odebrał „pokrzywdzonym chronionym w kraju środkami ochrony w postaci kary ograniczenia wolności lub środka zabezpieczającego prawo do ochrony w sytuacjach transgranicznych, mimo że przyznane im środki ochrony pokrywają się z wymienionymi w art. 5 dyrektywy i odpowiadają zarazem tym, które łączą się ze stosowaniem środków zapobiegawczych bądź też należą do kategorii środków karnych lub obowiązków probacyjnych”¹¹. Krytyka przyjętego rozwiązania w Kodeksie postępowania karnego jest słuszna, gdyż rzeczywiście środki te mieszczą się w wymienionych w art. 5 dyrektywy 2011/99/UE, która obejmuje takie obowiązki niezależnie od charakteru prawnego, ale nietrafny jest argument, że łączą się ze stosowaniem środków zapobiegawczych lub należą do kategorii środków karnych albo obowiązków probacyjnych. Tożsama jest ich treść, ale mają całkowicie inny charakter prawny. Pokrzywdzony powinien być objęty europejskim nakazem ochrony niezależnie od tego, w jakim charakterze zostały nałożone obowiązki na oskarżonego, skoro *ratio legis* europejskiego nakazu ochrony jest jego interes.

Artykuł 611w § 1 k.p.k. nie zawiera warunku, by orzeczenie o zastosowaniu któregośkolwiek z tych środków było prawomocne, co nie oznacza, że w każdym wypadku jest możliwe wydanie europejskiego nakazu ochrony w sytuacji, gdy orzeczenie jest nieprawomocne. Niewątpliwie musi być ono wykonalne. Ze względu na to, że postanowienie jest wykonalne z chwilą wydania, w razie zaś złożenia zażalenia, nie wstrzymuje ono wykonania zaskarżonego postanowienia, sąd, który je wydał lub sąd powołany do rozpoznania zażalenia, może wstrzymać wykonanie postanowienia (art. 462 § 1 k.p.k.). W związku z tym europejski nakaz ochrony może być wydany także wówczas, gdy nieprawomocne jest postanowienie o zastosowaniu środka zapobiegawczego. To samo dotyczy środków probacyjnych zastosowanych w związku z warunkowym zwolnieniem z odbycia kary reszty pozbawienia wolności w postępowaniu wykonawczym, które są orzekane postanowieniem (art. 159 § 1 k.k.w.), z wyjątkiem sytuacji, gdy prokurator oświadczył, że sprzeciwia się udzieleniu warunkowego zwolnienia, bowiem wówczas postanowienie o warunkowym zwolnieniu staje się wykonalne z chwilą jego uprawomocnienia (art. 162 § 2 w zw. z art. 154 § 1 k.k.w.). Dotyczy to także środków probacyjnych zmienionych po ich orzeczeniu w związku z warunkowym umorzeniem postępowania lub warunkowym zawieszeniem wykonania kary pozbawienia wolności (art. 67 § 3 oraz art. 74 § 1 k.k.).

Środki karne i środki probacyjne wskazane wyżej, z wyjątkiem wskazanych wyżej sytuacji, są orzekane wyrokiem i podlegają wykonaniu z chwilą uprawomocnienia się. Wobec tego europejski nakaz ochrony co do tych środków może być wydany po uprawomocnieniu się takiego wyroku¹².

¹¹ E. Bieńkowska, *Ochrona ofiar...*, op. cit., s. 13.

¹² J. Grajewski, S. Steinborn, w: LEX/el. 2015, teza 3 do art. 611w.

2. PRZEBYWANIE POKRZYWDZONEGO INNYM PAŃSTWIE UNIJNYM

Ustawa na określenie tej przesłanki posługuje się szerokim określeniem, mianowicie wymaga, by pokrzywdzony przebywał w innym państwie unijnym lub oświadczył, że zamierza tam przebywać (art. 611 § 1 *in fine* k.p.k.). Słusznie w piśmiennictwie zauważa się, że przebywanie ma szersze znaczenie niż użyte w innych przepisach sformułowania „ma stałe lub czasowe miejsce pobytu” (por. art. 611ff § 1 k.p.k.) czy „posiada legalne stałe miejsce pobytu” (art. 607zd § 1 k.p.k.), co oznacza, że wystarczający jest nawet krótkotrwały wyjazd pokrzywdzonego do innego państwa członkowskiego, który nie musi być połączony ze zmianą miejsca pobytu¹³. Sąd lub prokurator przed wydaniem nakazu powinni uwzględnić m.in. długość okresu lub okresów, jakie pokrzywdzony planuje spędzić w państwie wykonania nakazu (art. 6 ust. 1 dyrektywy 2011/99/UE).

Oświadczenie o zamiarze przebywania może być złożone na piśmie lub ustnie do protokołu (art. 116 k.p.k.). Nie może ono ograniczać się do samego stwierdzenia, że w bliższej lub dalszej przyszłości pokrzywdzony zamierza przebywać w innym państwie członkowskim¹⁴. W wypadku, gdy pokrzywdzony przebywa w tym państwie, nie musi składać stosownego oświadczenia, gdyż przebywanie w danym państwie dostatecznie uprawdopodobnia ten fakt¹⁵.

3. NIEZBĘDNOŚĆ WYDANIA EUROPEJSKIEGO NAKAZU OCHRONY DLA OCHRONY PRAW POKRZYWDZONEGO

Europejski nakaz ochrony może być wydany tylko wtedy, gdy jest to niezbędne dla ochrony praw pokrzywdzonego. Chodzi o zapewnienie pokrzywdzonemu bezpieczeństwa osobistego i zapobiegnięcie naruszeniu jego dóbr prawych, takich jak nietykalność cielesna, zdrowie, życie, wolność osobista i seksualna¹⁶, a nie może być wydany w celu ochrony innej osoby. Ograniczenie tej ochrony tylko do pokrzywdzonego wynika z tego, że dyrektywa 2011/99/UE obejmuje tylko taką osobę.

Nie może obejmować osoby najbliższej pokrzywdzonego. W literaturze zakwestionowano nieobjęcie europejskim nakazem ochrony tej osoby, argumentując, że z pkt. 12 preambuły dyrektywy 2011/99/UE wynika obowiązek zapewnienia takiej ochrony¹⁷. W myśl tego punktu dopuszczalne jest wydanie europejskiego nakazu ochrony w wypadku, gdy środek ochrony jest przyjmowany w celu zapewnienia ochrony osobie bliskiej względem głównej osoby podlegającej ochronie. Zbyt

¹³ B. Augustyniak, w: *Kodeks postępowania karnego Komentarz Art. 425–673*, t. II, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2018, s. 1365; K. Dąbkiewicz, *Kodeks postępowania karnego komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015, s. 591; B. Nita-Świątłowska, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, s. 2089.

¹⁴ A. Sakowicz, w: *Kodeks postępowania karnego...*, red. A. Sakowicz, op. cit., s. 1955.

¹⁵ K. Kraszewska, *Postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony w polskim procesie karnym*, „Kwartalnik Prawo – Społeczeństwo – Ekonomia” 2018, nr 4, s. 16.

¹⁶ J. Grajewski, S. Steinborn, w: *Komentarz aktualizowany...*, red. L.K. Paprzycki, op. cit., teza b10 do art. 611w.

¹⁷ K. Kraszewska, *Postępowanie...*, op. cit., s. 16.

daleko idąca jest interpretacja, że dopuszczalne jest wydanie europejskiego nakazu ochrony w celu wykonania środka lub obowiązku służącego ochronie osoby najbliższej dla pokrzywdzonego, uzasadniana tym, że zagrożenie wobec osoby najbliższej pośrednio stanowi również zagrożenie dla samego pokrzywdzonego¹⁸.

Z przesłanki tej wynika *explicite*, że mają to być środki orzeczone w postępowaniu karnym, a wyłączone są te, które zostały zastosowane w postępowaniu cywilnym lub administracyjnym¹⁹. Ponadto w art. 2 pkt 2 dyrektywy 2011/99/UE, w którym stwierdza się, że „środek ochrony” oznacza „decyzję w sprawach karnych”. Chodzi wyłącznie o środki o charakterze penalnym²⁰.

Dla wydania europejskiego nakazu ochrony – co do zasady – nie ma znaczenia rodzaj popełnionego przestępstwa, niemniej zastosowanie niektórych środków ochrony jest powiązane z określonymi rodzajami przestępstw, np. środek karny w postaci zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób może być orzeczony w razie skazania za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej lub obyczajności na szkodę małoletniego lub inne przestępstwo przeciwko wolności oraz w razie skazania za umyślne przestępstwo z użyciem przemocy (art. 41a § 1 k.k.).

Nie ma też znaczenia wiek pokrzywdzonego; może nim być także małoletni²¹. W pkt. 15 preambuły dyrektywy 2011/99/UE podkreśla się, że: „W ramach procedur związanych z wydawaniem i uznawaniem europejskiego nakazu ochrony właściwe organy powinny odpowiednio uwzględnić potrzeby ofiar, w tym osób bezbronnych, takich jak małoletni”.

Wystąpienie przez właściwy polski sąd lub polskiego prokuratora o wykonanie europejskiego nakazu ochrony nie wstrzymuje wykonania środka zapobiegawczego, środka karnego lub obowiązku związanego z poddaniem sprawcy próbie (art. 611wa k.p.k.). Jest to związane – jak słusznie podkreśla się w doktrynie – z zagwarantowaniem jak najpełniejszej ochrony ofiarom, która obejmuje zarówno terytorium państwa wydania nakazu, jak i państwa jego wykonania²². Zapewnia on kontynuację ochrony pokrzywdzonego niezależnie od czasowych zmian miejsca jego pobytu oraz od decyzji podejmowanych przez organ państwa wykonania orzeczenia lub zwłoki w wykonaniu nakazu przez ten organ²³.

¹⁸ J. Grajewski, S. Steinborn, w: *Komentarz aktualizowany...*, red. L.K. Paprzycki, op. cit., teza 6 do art. 611w.

¹⁹ A. Sakowicz, w: *Kodeks...*, red. A. Sakowicz, op. cit., s. 1954. Środków ochrony wydanych w postępowaniu cywilnym dotyczy rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 606/2013 z 12 czerwca 2013 r. w sprawie wzajemnego uznawania środków ochrony w sprawach cywilnych (Dz. Urz. UE L 181 z 29.06.2013 r., s. 4–12).

²⁰ M. Janicz, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020, s. 1614.

²¹ A. Statkiewicz, *Ochrona małoletnich w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej*, „Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa”, s. 159.

²² B. Augustyniak, w: *Kodeks...*, red. T. Grzegorzczak, op. cit., s. 1367; A. Sakowicz, w: *Kodeks...*, red. A. Sakowicz, op. cit., s. 1957; B. Nita-Światłowska, w: *Kodeks...*, red. J. Skorupka, op. cit., s. 2092.

²³ A. Sakowicz, w: *Kodeks...*, red. A. Sakowicz, op. cit., s. 1957.

Europejski nakaz ochronny może być wydany niezależnie od obywatelstwa pokrzywdzonego; może on być obywatelem Polski, cudzoziemcem, osobą posiadającą podwójne obywatelstwo lub bezpaństwowcem, a także nie musi być obywatelem państwa członkowskiego UE²⁴.

4. WNIOSEK POKRZYWDZONEGO

Wydanie europejskiego nakazu ochrony następuje na wniosek pokrzywdzonego (art. 611w § 1 k.p.k.). Oznacza to, że nakaz ma charakter wnioskowy²⁵. Nie jest możliwe jego wydanie z urzędu, co jest rozwiązaniem racjonalnym, gdyż pokrzywdzony najlepiej wie, czy taka ochrona jest mu potrzebna także zagranicą. Pokrzywdzony przed pierwszym przesłuchaniem albo niezwłocznie po ustaleniu pokrzywdzonego, jeżeli odstępuje się od jego przesłuchania – zgodnie z art. 300 § 2 k.p.k. – jest pouczany, że może złożyć wniosek o wykonanie zakazu zbliżania się lub kontaktowania się przez sprawcę także w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu ochrony (art. 611w–611wc k.p.k.). Wprawdzie w przepisie tym jest mowa o pouczeniu pokrzywdzonego o dostępnych środkach ochrony i pomocy, o których mowa w Ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, ale ustawa ta nie zwiera regulacji europejskiego nakazu ochrony, a ustawą tą tylko wprowadzono te instytucje do Kodeksu postępowania karnego. Takie pouczenie jest zamieszczone pkt 10 tire 4 załącznika „Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym” do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2020 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym²⁶, które wręcza pokrzywdzonemu na piśmie i pokrzywdzony otrzymanie pouczenia potwierdza podpisem. W razie odstąpienia od przesłuchania pokrzywdzonego, pouczenie podlega doręczeniu (art. 300 § 2 *in fine* k.p.k.).

Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, wniosek może złożyć jego przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęć pokrzywdzony pozostaje (art. 51 § 2 k.p.k.). W wypadku gdy pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, w szczególności ze względu na wiek lub stan zdrowia, może to uczynić osoba, pod której pieczęć pokrzywdzony pozostaje (art. 51 § 2 k.p.k.).

Złożenie wniosku nie jest ograniczone żadnym terminem. Jest możliwe jego złożenie przez cały okres stosowania środków ochrony. Nie jest wymagana zgoda oskarżonego lub skazanego²⁷.

Pokrzywdzony może wystąpić do właściwego organu państwa uprawnionego do wydania europejskiego nakazu ochrony albo do właściwego organu państwa

²⁴ M. Janicz, w: *Kodeks...*, red. K. Dudka, op. cit., s. 1614.

²⁵ J. Barcik, *Sędzia polski wobec europejskiego nakazu ochrony*, „Iustitia” 2015, nr 2, s. 92 i n.; idem, *Europejski nakaz ochrony...*, op. cit., s. 7.

²⁶ Dz.U. z 2020 r., poz. 1619.

²⁷ J. Grajewski, S. Steinborn, w: *Komentarz aktualizowany...*, red. L.K. Paprzycki, op. cit., tezy 8 i 9 do art. 611w.

wykonującego ten nakaz. Jeżeli złoży taki wniosek w państwie wykonującym, właściwy organ tego państwa bezzwłocznie przekazuje go właściwemu organowi państwa wydającego (art. 6 ust. 3 dyrektywy 2011/99/UE).

POSTĘPOWANIE W PRZEDMIOCIE WYDANIA EUROPEJSKIEGO NAKAZU OCHRONY

Schemat działania europejskiego nakazu ochrony – jak wskazuje się w piśmiennictwie – opiera się na trój etapowej procedurze. Najpierw na wniosek osoby podlegającej ochronie wydaje się europejski nakaz ochrony, a następnie nakaz jest przekazywany do państwa, w którym ma przebywać osoba podlegająca ochronie i jest uznawany przez to państwo. W rezultacie uznania państwo wykonujące ma obowiązek przyjąć wszelkie konieczne środki ochronne przewidziane jego prawem wewnętrznym, tak by wykonać europejski nakaz ochrony²⁸.

1. ORGANY UPRAWNIONE DO WYDANIA NAKAZU

Właściwość organu wydającego europejski nakaz ochrony zależy od etapu postępowania karnego. Mimo że europejski nakaz ochrony może być wydany w każdym stadium postępowania karnego, a więc w postępowaniu przygotowawczym, jurysdykcyjnym i wykonawczym²⁹, to organem uprawnionym do jego wydania jest ten organ, który go zastosował lub go wykonuje. Najszerze kompetencje w tym zakresie ma sąd, gdyż może stosować wszystkie środki ochrony przewidziane w art. 611w § 1 k.p.k., oprócz środków zapobiegawczych, które w postępowaniu przygotowawczym stosuje przede wszystkim prokurator. W postępowaniu sądowym właściwy jest sąd, przed którym postępowanie się toczy (art. 24 i 25, art. 31 i 32 k.p.k.), a w postępowaniu wykonawczym – sąd, który wydał wyrok w pierwszej instancji (art. 3 § 1 k.k.w.).

Prokurator jest uprawniony do wydania europejskiego nakazu ochrony tylko w wypadku, gdy w postępowaniu przygotowawczym jest wykonywany środek zapobiegawczy. O tym, że jest dopuszczalne jego wydanie w tym ostatnim stadium, świadczy wyraźne wskazanie w art. 611w § 1 *in principio* k.p.k., że może być wydany w razie „wykonywania przez polski sąd lub prokuratora środka”. W związku z tym niezasadne jest twierdzenie, że wszystkie te środki ochrony mogą zostać orzeczone w dowolnej fazie postępowania karnego, tj. w postępowaniu przygotowawczym, jurysdykcyjnym lub wykonawczym³⁰.

²⁸ J. Barcik, *Europejski nakaz ochrony...*, op. cit., s. 6.

²⁹ K. Kraszewska, *Postępowanie...*, op. cit., s. 15.

³⁰ A. Sakowicz, w: *Kodeks...*, red. A. Sakowicz, op. cit., s. 1953–1954.

2. FORMA ORZECZENIA

Europejski nakaz ochrony jest wydawany w formie postanowienia sądu lub prokuratora. Jeśli chodzi o sąd, to forma taka wynika wprost z art. 93 § 1 k.k., według którego sąd wydaje postanowienia, o ile ustawa nie wymaga wydania wyroku, a co do prokuratora – wynika ona pośrednio z art. 611wc k.p.k., który stanowi, że na postanowienie sądu lub prokuratora w przedmiocie europejskiego nakazu ochrony zażalenie nie przysługuje.

W razie pozytywnego rozpatrzenia wniosku pokrzywdzonego, sąd lub prokurator wydaje postanowienie o wystąpieniu o wykonanie określonego środka lub obowiązku, co wprost wynika z art. 611w § 1 k.p.k. W piśmiennictwie kwestionuje się takie określenie, wywodząc, że powinno to być postanowienie o przekazaniu europejskiego nakazu ochrony rozumiane jako wystąpienie o jego uznanie³¹. Jest ono nieuzasadnione, gdyż nazwa postanowienie o wystąpieniu o wykonanie określonego środka lub obowiązku najlepiej oddaje jego istotę, bowiem państwo wydające europejski nakaz ochrony ma przede wszystkim kompetencje do jego wydania, a państwo wykonujące posiada przede wszystkim kompetencje do jego wykonania³².

Postanowienie powinno spełniać wymogi określone w art. 94 k.k., w szczególności w uzasadnieniu należy wskazać na zrealizowanie przesłanek do wydania w europejskiego nakazu ochrony.

Postanowienie sądu lub prokuratora nie jest tożsame z europejskim nakazem ochrony, a jest decyzją o jego wydaniu, natomiast europejski nakaz ochrony stanowi odrębny dokument sporządzony według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2015 r. w sprawie określenia wzoru europejskiego nakazu ochrony³³. O tym, że są to odrębne akty procesowe, świadczy treść art. 611w § 2 k.p.k., z którego *mutatis mutandis* wynika, że do europejskiego nakazu ochrony dołącza się poświadczony za zgodność z oryginałem odpis orzeczenia o wydaniu europejskiego nakazu ochrony. Przepis ten zawiera też ogólną wskazówkę, co powinno znajdować się w europejskim nakazie ochrony, mianowicie informacje umożliwiające jego prawidłowe wykonanie, dotyczące orzeczenia, pokrzywdzonego, oskarżonego i środka zapobiegawczego, środka karnego lub obowiązku związanego z poddaniem sprawcy próbie, polegającego na powstrzymaniu się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach lub kontaktowania się z określonymi osobami, lub zbliżania się do określonych osób.

Wzór europejskiego nakazu ochrony zawiera także załącznik I do dyrektywy 2011/99/UE. Z porównania go ze wzorem zawartym w załączniku do rozporządzenia ministra sprawiedliwości wynika, że nie ma między nimi różnic merytorycznych, a mają one charakter redakcyjny. Nie sposób podzielić zastrzeżenia, że minister sprawiedliwości nie był w ogóle władny do regulowania tej kwestii³⁴,

³¹ E. Bieńkowska, *Uprawnienia pokrzywdzonego w ujęciu nowych projektów nowelizacji prawa karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 11–12, s. 84–85; K. Kraszewska, *Postępowanie...*, op. cit., s. 17.

³² K. Kraszewska, *Postępowanie...*, op. cit., s. 17.

³³ Dz.U. z 2015 r., poz. 123.

³⁴ E. Bieńkowska, *Uprawnienia...*, op. cit., s. 83.

bowiem: po pierwsze, art. 611w § 7 k.p.k. wyraźnie go do tego upoważnia; po drugie, dyrektywa pozostawia organom państwa członkowskiego UE swobodę wyboru formy i środków (arg. ex art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej).

Z uwagi na brak możliwości stosowania dyrektywy unijnej w sposób bezpośredni, podmioty stosujące prawo zmuszone są interpretować krajową regulację na tyle, na ile to możliwe, w duchu regulacji unijnej³⁵.

Nakaz ten – zgodnie z art. 611w § 4 k.p.k. – powinien zostać przetłumaczony na język urzędowy państwa wykonania nakazu albo na inny język wskazany przez to państwo.

3. FORUM WYDANIA NAKAZU

Sąd podejmuje postanowienie o wydaniu europejskiego nakazu ochrony na posiedzeniu. Odbywa się ono z wyłączeniem jawności (art. 95b § 1 k.p.k.).

Artykuł 6 ust. 4 dyrektywy 2011/99/UE gwarantuje pokrzywdzonemu, że zanim zostanie wydany europejski nakaz ochrony, zostanie mu zapewnione prawo do bycia wysłuchanym.

Kodeks postępowania nie przewiduje udziału pokrzywdzonego w tym posiedzeniu, gdyż – zgodnie z art. 92 § 1 k.p.k. – strona, jeżeli wykaże interes prawny w rozstrzygnięciu, ma prawo wziąć udział w posiedzeniu wtedy, gdy ustawa tak stanowi, chyba że jej udział jest obowiązkowy. Nie zawiadamia się go o posiedzeniu, ale może wziąć w nim udział, jeżeli się stawi (art. 96 § 2 k.p.k.). Jest to istotne ograniczenie jego praw. Nasuwa się zatem wniosek *de lege ferenda*, by wprowadzić do rozdziału 66j k.p.k. obowiązek zawiadamiania go o terminie posiedzenia, by umożliwić mu w nim udział.

4. TRYB WYDANIA

Wydanie europejskiego nakazu ochrony jest fakultatywne. Wskazuje na to użyty w art. 611w § 1 *in medio* k.p.k. zwrot „sąd lub prokurator może (...) wystąpić o wykonanie tego środka”. Istotne znaczenia dla jego wydania ma długość planowanego okresu przebywania pokrzywdzonego podlegającego ochronie w innym państwie unijnym oraz zasadność potrzeby ochrony (art. 6 ust. 1 dyrektywy 2011/99/UE). Decyzja w tym zakresie jest pozostawiona do uznania sądu lub prokuratora, którzy mogą odmówić wydania nakazu nawet w razie spełnienia wszystkich przesłanek, jeżeli uznają, że wystąpienie byłoby niecelowe, np. z uwagi na krótki okres pozostały wykonywania środka karnego lub obowiązku probacyjnego³⁶.

³⁵ Ł. Buczek, *Europejski nakaz ochrony w polskim postępowaniu karnym*, w: *Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 04 грудня 2015 р.*, Mariupol 2015, s. 26.

³⁶ J. Grajewski, S. Steinborn, w: *Komentarz aktualizowany...*, red. L.K. Paprzycki, op. cit., teza 15 do art. 661w.

5. ZASKARŻALNOŚĆ

Postanowienie w przedmiocie europejskiego nakazu ochrony wydane zarówno przez sąd, jak i prokuratora nie podlega zaskarżeniu. Zostało ono wyłączone *expressis verbis* w art. 611wc k.p.k. Wskazanie w tym przepisie, że zażalenie nie przysługuje na postanowienie w przedmiocie nakazu, oznacza niedopuszczalność zaskarżenia zarówno postanowienia o wydanie europejskiego nakazu ochrony, jak i odmowy jego wydania, a także jego uchylecia. Tym samym ustawodawca nie implementował art. 6 ust. 4 dyrektywy 2011/99/UE, który przewiduje prawo do zaskarżenia danego środka ochrony, jeżeli prawa te nie przysługiwały jej podczas procedury prowadzącej do orzeczenia tego środka ochrony oraz jej art. 6 ust. 7, stanowiącego, że jeżeli wniosek o wydanie europejskiego nakazu ochrony zostanie odrzucony, właściwy organ państwa wydającego powiadamia osobę podlegającą ochronie o wszelkich mających zastosowanie środkach odwoławczych od tej decyzji, które są dostępne na mocy jego prawa krajowego. W literaturze wskazuje się na brak równości stron w postępowaniu z uwagi na to, że pokrzywdzony w przypadku odmowy wydania europejskiego nakazu ochrony może ewentualnie ubiegać się ponownie o jego wydanie, składając kolejny wniosek, natomiast osobie stwarzającej zagrożenie w przypadku postanowienia o wydaniu europejskiego nakazu ochrony nie przysługuje żaden środek odwoławczy³⁷.

6. PRZEKAZANIE EUROPEJSKIEGO NAKAZU

Sąd lub prokurator przekazują europejski nakaz ochrony do wykonania bezpośrednio do właściwego organu sądowego innego organu państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Właściwość tego organu określają przepisy wewnętrzne tego państwa.

Przekazanie odpisu nakazu oraz orzeczenia – zgodnie z art. 611w § 5 k.p.k. – może nastąpić również przy użyciu urządzeń służących do automatycznego przesyłania danych, w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności tych dokumentów. Na żądanie właściwego sądu lub innego organu państwa wykonania nakazu sąd lub prokurator przekazują odpis orzeczenia oraz oryginał nakazu. Taką możliwość dopuszcza też art. 8 ust. 1 dyrektywy 2011/99/UE, w myśl którego właściwy organ państwa wydającego przekazuje europejski nakaz ochrony właściwemu organowi państwa wykonującego dowolną metodą pozwalającą zachować pisemny ślad, tak aby umożliwić właściwemu organowi państwa wykonującego ustalenie autentyczności tego nakazu. Cała urzędowa korespondencja odbywa się również bezpośrednio między tymi właściwymi organami.

Nakaz powinien zostać przetłumaczony na język urzędowy państwa wykonania nakazu albo na inny język wskazany przez to państwo (art. 611w § 4 k.p.k.).

W strukturze prokuratury o wykonanie postanowienia europejskiego nakazu ochrony występuje Dyrektor Departamentu do Spraw Przestępczości Zorganizowanej i Korupcji Prokuratury Krajowej, Naczelnik Wydziału Spraw Wewnętrznych

³⁷ K. Kraszewska, *Postępowanie...*, op. cit., s. 18.

Prokuratury Krajowej, naczelnik właściwego miejscowo wydziału zamiejscowego, prokurator regionalny lub prokurator okręgowy (§ 297 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury³⁸).

W razie trudności w ustaleniu właściwego sądu lub innego organu państwa wykonania nakazu, sąd lub prokurator mogą również zwracać się do właściwych jednostek organizacyjnych Europejskiej Sieci Sądowej lub Eurojust (art. 611w § 6 k.p.k.). Zgodnie z § 348 pkt 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 18 czerwca 2019 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych³⁹, sąd może zwrócić się do przedstawiciela krajowego w Eurojust o udzielenie informacji lub o pomoc w sprawach należących do kompetencji Eurojust, które podlegają jurysdykcji Rzeczypospolitej Polskiej lub w które Rzeczpospolita Polska jest bezpośrednio zaangażowana, w szczególności o pomoc w ustaleniu organu właściwego w państwie członkowskim Unii Europejskiej do wykonania wniosków o pomoc prawną, europejskich nakazów ochrony oraz innych orzeczeń podlegających wzajemnemu uznawaniu.

Prokurator, który występował o wykonanie europejskiego nakazu ochrony, w razie potrzeby prowadzi konsultacje z organem sądowym innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a w szczególności przekazuje, na żądanie tego organu, dalsze niezbędne informacje umożliwiające wykonanie tego postanowienia lub nakazu. Mogą one być prowadzone również za pośrednictwem punktów kontaktowych Europejskiej Sieci Sądowej, Eurojustu lub Prokuratury Krajowej (art. 298 ust. 1 i 2 reg. prok.).

W razie potrzeby nakaz skieruje się do więcej niż jednego państwa wykonania nakazu (art. 611w § 2 k.p.k.). Może to być uzasadnione wtedy, gdy pokrzywdzony przebywa albo z oświadczenia wynika, że ma zamiar przebywać na terytorium kilku państw członkowskich Unii Europejskiej w zwartej perspektywie czasowej⁴⁰.

7. OBOWIĄZKI INFORMACYJNE

W razie zmiany lub uchylenia środka lub obowiązku, sąd lub prokurator są zobowiązani niezwłocznie zawiadomić o tym właściwy sąd lub inny organ państwa wykonania nakazu; może ono zostać przekazane również przy użyciu urządzeń służących do automatycznego przesyłania danych, w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności przekazanych dokumentów (art. 611wb k.p.k.). Obowiązek ten wynika z zasady, że wyłącznie właściwy organ państwa wydania nakazu jest uprawniony do podejmowania decyzji o zmianie lub uchyleniu środka ochrony⁴¹. Obowiązek ten powstaje w razie:

- 1) uchylenia środka zapobiegawczego lub jego zmiany przez uchylenie obowiązków objętych europejskim nakazem ochrony;
- 2) uznania środka karnego – na podstawie art. 84 § 1 i 2a k.k. – za wykonany;

³⁸ Dz.U. z 2023 r., poz. 1115, dalej jako reg. prok.

³⁹ Dz.U. z 2022 r., poz. 2514 ze zm.

⁴⁰ B. Nita-Światłowska, w: *Kodeks...*, red. J. Skorupka, op. cit., s. 2090.

⁴¹ B. Augustyniak, w: *Kodeks...*, red. T. Grzegorzczak, op. cit., s. 1368.

- 3) uchylenia obowiązku objętego europejskim nakazem ochrony (art. 67 § 4 w zw. z art. 72 § 4, art. 74 § 3 k.k., art. 159 § 1 k.k.w.), a także pomyślnego upływu okresu próby (art. 76 k.k.) albo podjęcia warunkowo umorzonego postępowania (art. 68 k.k.), zarządzenia wykonania warunkowo zawieszony kary pozbawienia wolności (art. 75 k.k.) lub odwołania warunkowego przedterminowego zwolnienia (art. 82 k.k.);
- 4) uchylenia wyroku zawierającego środek karny lub środek probacyjny objęty europejskim nakazem ochrony w wyniku kasacji, wznowienia postępowania lub skargi nadzwyczajnej;
- 5) darowania – na mocy ułaskawienia lub amnestii – środka karnego lub kary, w ramach której orzeczono środek probacyjny albo samego środka;
- 6) przedawnienia wykonania środka karnego lub wykonania kary, z którą związany jest środek probacyjny (art. 103 k.k.).

W doktrynie słusznie wskazuje się, że ten obowiązek informacyjny dotyczy także wypadku, gdy w wyniku wniesienia skargi konstytucyjnej Trybunał Konstytucyjny wydał postanowienie tymczasowe o zawieszeniu lub wstrzymaniu wykonania orzeczenia (art. 79 ust. 1 Ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym⁴²). Tak samo należy potraktować wstrzymanie wykonania kary lub zarządzenie przerwy w jej wykonaniu przez sąd lub Prokuratora Generalnego w postępowaniu w przedmiocie ułaskawienia (art. 568 k.p.k.).

WNIOSKI

1. Przepisy rozdziału 66j: „Wystąpienie do państwa członkowskiego Unii Europejskiej o wykonanie europejskiego nakazu ochrony” k.p.k. są następstwem transpozycji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/99/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie europejskiego nakazu ochrony. Mają one istotne znaczenie w kontekście ochrony interesów pokrzywdzonego, bowiem europejski nakaz ochrony umożliwia kontynuowanie ochrony pokrzywdzonego w innym państwie członkowskim EU niż to, które przyznało mu środek ochrony.
2. Chodzi o wykonywanie w innym państwie unijnym środka zapobiegawczego, środka karnego i środka probacyjnego, które zawierają obowiązek powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami lub zbliżania się do określonych osób. Ustalenie, jakie środki mogą być przedmiotem europejskiego nakazu ochrony, wymaga przeanalizowania treści konkretnego środka w celu stwierdzenia, czy zawiera co najmniej jeden taki obowiązek. Przedmiotem nakazu nie mogą być tego rodzaju obowiązki orzeczone w ramach kary ograniczenia wolności lub tytułem środka zabezpieczającego, co jest rozwiązaniem nieprawidłowym, gdyż pokrzywdzony powinien być objęty europejskim nakazem ochrony niezależnie od tego, w jakim

⁴² Dz.U. z 2019 r., poz. 2393.

charakterze zostały nałożone związane z nim obowiązki na oskarżonego, skoro *ratio legis* analizowanych przepisów jest ochrona pokrzywdzonego.

3. Dla wydania europejskiego nakazu ochrony nie jest wymagane, by pokrzywdzony w innym państwie unijnym stale mieszkał lub czasowo przebywał, a wystarczy, że zamierza tam się udać, nawet na krótki okres, ale pozwalający na objęcie go ochroną.
4. Chodzi o zapewnienie pokrzywdzonemu bezpieczeństwa osobistego i zapobiegnięciu naruszeniu jego dóbr prawych, takich jak nietykalność cielesna, zdrowie, życie, wolność osobista i seksualna; nie może być wydany w celu ochrony innej osoby.
5. Wydanie europejskiego nakazu ochrony ma charakter wnioskowy; pokrzywdzony może złożyć wniosek na piśmie lub ustnie do protokołu; nie jest możliwe jego wydanie z urzędu.
6. Uprawnionymi do wydania nakazu są sąd lub prokurator, z tym że ten ostatni może to uczynić tylko co do środka zapobiegawczego w postępowaniu przygotowawczym. Następuje to w formie postanowienia zawierającego uzasadnienie, wskazujące w szczególności na zrealizowanie przesłanek do wydania nakazu ochrony. Postanowienie jest decyzją o jego wydaniu, a europejski nakaz ochrony stanowi odrębny dokument, sporządzony według wzoru określonego w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wzoru europejskiego nakazu ochrony. Jest ono niezaskarżalne.
7. Sąd lub prokurator przekazują europejski nakaz ochrony do wykonania bezpośrednio do właściwego organu sądowego innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej. Właściwość tego organu określają przepisy wewnętrzne tego państwa. Przekazanie odpisu nakazu oraz orzeczenia – zgodnie z art. 611w § 5 k.p.k. – może nastąpić również przy użyciu urzędzeń służących do automatycznego przesyłania danych, w sposób umożliwiający stwierdzenie autentyczności tych dokumentów.

BIBLIOGRAFIA

- Augustyniak B., w: *Kodeks postępowania karnego Komentarz Art. 425–673*, t. II, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2018.
- Barcik J., *Europejski nakaz ochrony z perspektywy adwokata*, „Palestra” 2016, nr 5.
- Barcik J., *Sędzia polski wobec europejskiego nakazu ochrony*, „Iustitia” 2015, nr 2.
- Bieńkowska E., *Europejski nakaz ochrony – istota i znaczenie*, „Zeszyty Prawnicze” 2012, nr 4.
- Bieńkowska E., *Ochrona ofiar przestępstw w sytuacjach transgranicznych – regulacje polskie na tle wymogów prawa unijnego*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 5.
- Bieńkowska E., *Regulacje ustawy o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka na tle wymogów dyrektywy 2012/29/UE ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw*, w: *Nowe środki ochrony i pomocy dla ofiar*, red. L. Mazowiecka, Warszawa 2016.
- Bieńkowska E., *Uprawnienia pokrzywdzonego w ujęciu nowych projektów nowelizacji prawa karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 11–12.

- Buczek Ł., *Europejski nakaz ochrony w polskim postępowaniu karnym*, w: *Особливості інтеграції країн у світовий економічний та політико-правовий простір матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції 04 грудня 2015 р.*, Mariupol 2015.
- Dąbkiewicz K., *Kodeks postępowania karnego komentarz do zmian 2015*, Warszawa 2015.
- Grajewski J., Steinborn S., w: *Komentarz aktualizowany do art. 425–673 Kodeksu postępowania karnego*, red. L.K. Paprzycki, LEX/el. 2015.
- Janicz M., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2020.
- Kraszewska K., *Postępowanie w przedmiocie wydania europejskiego nakazu ochrony w polskim procesie karnym*, „Kwartalnik Prawo – Społeczeństwo – Ekonomia” 2018, nr 4.
- Nita-Świątłowska B., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020.
- Sakowicz A., w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023.
- Statkiewicz A., *Ochrona małoletnich w postępowaniu karnym w Unii Europejskiej*, „Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa”.
- Wolter W., Lipczyńska M., *Elementy logiki. Wykład dla prawników*, Warszawa–Wrocław 1973.

Cytuj jako:

Stefański R.A., *Wydanie europejskiego nakazu ochrony*, „Ius Novum” 2023 (17) nr 4, s. 61–78.
DOI: 10.26399/iusnovum.v17.4.2023.29/r.a.stefanski